

SZERBLECKE PIZSAMÁBAN

*„Hamarosan semmi sem indokolja, hogy itt valaki rám emlékezzék,
mert a jelen számít, nem a múlt.”*

(P. W.)

Kurac, ezt kellett megkérdezned a nénitől. Odamentem hozzá, és megkérdeztem, mit jelent ez a szó? A szemüveges néni csak húzta a száját, szemüvegét igazgatta, és nem válaszolt. A szerb pasi, aki föl-biztatott, hogy az idős nénit kérdezzem, ő meg csak röhögött.

Akkor már megműtöttek, ám mivel a szememet operálták meg (erősen bandzsítottál előtte), így valójában nem volt semmi bajom. Hét ördögfióka lakozott bennem, mindenkit bosszantottam, és ha generátort szerelnék rám, ellátom a nemrégiben épült városi kórház legalább egy emeletének áramszükségletét, az égőkét mindenképp.

Mikor a szüleim pár nappal előbb a kórházba vittek, apám búcsúzáskor azt mondta, nem szabad sírnom, mert nem fog sikerülni a műtét. Akkor még nem tudta, hogy ettől ő rettegett a legjobban, és ezt a rettegését testálta rád, nem mintha akarta volna, ez jutott az eszébe, ez az érzés foglalkoztatta. Nem véletlen, hogy azon a héten szokott vissza a dohányzásra, illetve egészen pontosan abban az órában, amikor engem műtöttek. Szarajevói Drinát kezdett el szívni, nem sokáig, talán féli évig, aztán leszokott újra, teljesen. Attól félt, megvakulok, állandóan egyik barátjának a fia járt az eszében, mint később elmesélte, aki elvesztette a szeme világát egy műtét közben. Nem sírtál, a párnába fúrtad a fejed, és könnyeztél, de nem sokáig, hamarosan fölfedező útra indultál. Kettős látásom sem volt, hiszen randa, ám hasznos szemüveget hordtam, amelynek egyik fele le volt ragasztva, és betegnek meg végképp nem éreztem magam. Egy falusi gyereknek nagy élmény a kórház, pláne, ha olyan családból származik, ahol tagadták mindennek a létjogosultságát, ami kívül esett tapasztalataik körén, vagy ők maguk nem csinálták. Mint egyszerre rettegő és bátor, de mindenképp kíváncsi fölfedező jártam be a zezzugosnak tűnő folyosókat, közösségi termeket, kezdetben véletlenül sem hagyva el a hatodik emeletet.

A műtét napjának előkészületeiből csak annyira emlékszem, hogy a zöldruhások egyike az arcomra helyezett egy maszkot, és mondta: számoljak. Elszámoltál talán nyolcig. Az ébredés szörnyűsége rémálmaimban máig kísért. Az embernek ébredéskor általában tudata nyílik meg, utána nyitja ki a szemét, nos, nekem ez utóbbi nem sikerült, és nem tudtam, mi történt, történik velem, pontosabban tudtam: megvakultam! Hiába erőltettem a pilláimat, nem ment. Nem emlékszem, hogy üvöltöttem volna, és arra sem, hogy valaki lett volna mellettem ébredéskor, sőt, biztos vagyok benne: mikor az altatásból magamhoz tértem, egyedül voltam, mondhatni magányos. Mint ki leszögezett koporsóban ébred. Éjszaka gyúlt a fény pókháló burkára, és féltél, hogy szétszakítja. Hogy ez már örökké így marad. Láttam egy filmet a tévében, ahol a tolvaj bemászik az ablakon, és egy alvó férfi szemét, száját, talán orrlíkiát is leragasztja valamilyen fekete ragasztóval, és a férfi vagy rémületében hal meg, vagy megfullad. Aztán eszedbe jutott, hogy van kezed. A szememhez nyúltam, és éreztem, hogy ez nem más, mint csipa. Elkezdtem lépni a szempillámról, és akkor végre láttam valami fehéret. Távlatot kaptál a fényben. Téptem a csipát a szememről, fáj, és nagyon lassan haladtam, de éreztem, jó úton vagyok, egyre több fehéret láttam, de az örökkévalóság burka csak nem akart fölszakadni. Meglehet, mégis bömböltem. Egyszer csak halk susogást hallottam, és csitító hangot, majd puha női kéz érintését, aki kamillateába mártott vattacsomóval törölgetni kezdte szemhéjamat, majd hosszú-hosszú évszázadok múlva megpillantottam kedvenc ápolónőm arcát, akit addig hangjáról nem ismertem föl. Bolond nap sütött a halált nem ismerő falakra. Vannak pillanatok, amikor a szemek egymásba folynak. Olyankor a lelkek a távolságon át is körülfonják egymást, talán ezt érezted.

Az operáció után hét ördög szabadult föl benned. Állandó mozgásban voltam; rosszcson. Csíkos, hat számmal nagyobb kincstári pizsamában (milyen is lehetett akkoriban egy pizsama, ha nem csíkos) rohángáltam szobáról szobára, lifteztem emeletről emeletre, beleütöttem nővérekbe (szesztrákba, ahogy mondtuk), betegekbe, látogatókba. Egyszer még a tiltott nyolcadik emeletre is fölmerészkedtem, remegve a félelemtől, mert az hírlett, hogy ott a bolondokat ápolják. (Lehetett benne valami, mert egy rácsos ajtónál tovább nem jutottam.) Az óriási pizsamában kitűnően lehetett iringálni a folyosókon, és amikor fényesre csúszkáltam a műanyag parkettet, órákig könyörögtem az egyik ápolónőnek, hogy cserélje ki, mert nagyon koszos, és nem alhatok koszos pizsamában. Csintalan, rakoncátlan, rendetlen rosszaságként viselkedtem, nem törődtem semmivel, és még így is éreztem, hogy szeretnek. Próbára tetted kórházbörtönöd határait.

Kurac. Hogy ezt kérdezzem meg a nénitől. Mondta a fekete-bordó csíkos pizsamás pasas. Ő nem tudja. De ha tudná, sem mondaná meg. Különben is alig beszél magyarul. Fiatal, fekete hajú férfi volt, szája sarkában örök, maga sodorta cigarettával, amelynek finom, gyöngyház füstje, mintha merő tévedésből keveredett volna el a kórház-

ban történetekkel. Mutatta is, menjek csak a nénihez. Odamentem hát. Mondja meg. Nagyon kíváncsivá tett a szó. Nem ezt tanultad meg először szerbül. Az első mondat, amit a nagyok után magam is szajkóztam, az az „idi kuci mama sisi” volt. Így hajtottak el bennünket a nagyobb fiúk, ha rájuk ragadtunk, és zavartuk őket. Azt persze ők sem tudták, hogy mit mondanak, illetve tudni vélték, csak azt nem tudták, rosszul mondják, merthogy azt akarták a tudomásunkra hozni, pisis vagy még, menj haza anyádhoz szopni (idi kuci, mamu sisi), ehelyett azt kiabálták: „menj haza, anyád szopik”.

Hízelegni azt tudtam. Addig udvaroltam a néninek (eltartott egy jó ideig), míg megmondta. Láttam, hogy nagyon zavarja valami, ideges. Többször levette, megtörölte vastagkeretes, szociális szemüvegét, és végig mozgatta a száját, mintha rágózna. Akkor még nem tudtam, nem tudhattam, hogy voltaképpen a megalázottságtól. Mert mi járhatott a fiatal férfi fejében? Kérdezd csak meg azt a vén magyar kurvát, az már látott, érzett ilyet eleget, csak tudja, mi az, mit jelent. Gondolkodhatott is a néni, melyik szót használja, hisz a pontos jelentését csak nem mondhatja meg egy tízéves gyereknek. Azt mondta, hogy hajoljak oda hozzá, majd a fülembe súgja. Odahajoltam, azt a jellegzetes szagot éreztem, amit nagyanyáimon, az öregségszagot. Az ember, ahogy öregszik, egyre büdösebb, mondogatja apám. Aztán a fülembe suttogetta: az a te pimpilid. Aha. És futottam is tovább. Nem értettem, miért kellett ebből ilyen nagy ügyet csinálni. Azt hittem, valami titkos, rejtelmes varázsszó birtokába jutok majd, és csak ennyi. Pimpili, fütyi, pecs, középzárt e-vel, amelyet most nem tudok jelölni a billentyűzeten. A néni zavarát, azt éreztem, de nem értettem. Nem tudtam, nem tudhattam, hogy egy valószínűleg templomba járó öregasszony *olyan* szót ki nem mondana a száján, ha kerékbe törik, akkor sem. Pláne gyerek előtt nem. Mert a kurac szó, pontos jelentése: fasz. (Ha valaki nem jött volna rá.)

Utolsó nap kiszedték a szememből a cérnát, és hazamentünk. (Ezt a cérnát mindig emlegették a kórházi sorstársaim, hogy „jé, cérna van a szemedben”, de sose hittem el. Pedig néztem tükörben is, én nem láttam. Csak akkor hittem el, amikor valóban kihúzták a szememből, még most sem értem, hogyan és hova rögzítették.) Hazafelé, a buszon még kidobtam a taccsot, mint valami vén alkoholista. Amúgy sem bírtam a buszt. De ha mellettem valaki rágyújtott egy cigarettára, azonnal elokádtam magam. Ezt szegény anyám sínylette meg legjobban, mert szégyellte, ugyanakkor dühös is volt, ha figyelmeztetése ellenére mégis rágyújtottak a közelemben. Hétéves korom óta jártam szemészetre, s nem egyszer láttam viszont reggelimet a busz padlóján (forró tejbe aprított kenyér, cukor, kakaó, azaz bácskai müzli). Én örültem a legjobban, amikor betiltották a dohányzást a buszokon.

Így szakadt véget „nyaralásod”. Visszavonultunk vályogsírijainkba, melyet halott életünk tartályául építettünk, hallgattuk tovább a reggeli hangokat, a kakas kukorékolását, amint az álom utolsó rongyait leszaggatja, a déli harangszót, s délután, a rádióban a Muzsikaszó, jókívánságot; mormoltatok a ritka esti imákat, amelyek egy pillanatra sem oldották föl személyiségeteket, pedig hogy' vágytatok rá. Lassan, de biztosan szívódtunk föl saját rejtelmeinkbe.